

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ALAATTİN AKDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/33588)

Karar Tarihi: 6/2/2020

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Recep KÖMÜRCÜ
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Burhan ÜSTÜN
Engin YILDIRIM
Hicabi DURSUN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Kadir ÖZKAYA
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Raportör : Engin GÜNDÜZ
Başvurucu : Alaattin AKDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, evli olan mahpusun eşi ile mahrem görüşme talebinin reddi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/11/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Eldeki başvuruyla konu itibarıyla aynı mahiyette olan 2017/34600 numaralı başvuruda Adalet Bakanlığından görüş istenmiş olması sebebiyle bu başvuru yönünden

ayrıca Bakanlıktan görüş istenmesine gerek görülmeyerek başvurunun incelenmesine geçilmiştir.

6. Birinci Bölüm tarafından 29/1/2020 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Silahlı terör örgütü FETÖ/PDY üyesi olma şüphesiyle 29/8/2016 tarihinde tutuklanan başvuru Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

9. Başvurucu, Düzce 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/12/2018 tarihli kararıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 2 ay 7 gün hapis cezasıyla cezalandırılmış, tutuklu kaldığı süre dikkate alınarak tahliye edilmiştir. Karara karşı istinaf başvurusu Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin 13/6/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

10. Başvurucu, İnfaz Kurumuna sunduğu 29/6/2018 tarihli dilekçesiyle ceza infaz kurumundaki ödül uygulamasından yararlanma talebinde bulunmuştur. İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (Kurul) 5/7/2018 tarihli kararıyla *mahrem görüşme* ödülü çerçevesinde değerlendirdiği talebi reddetmiştir. Kararda, İnfaz Kurumu mevcudunun kapasitenin üzerinde olması yanında sirkülasyon fazlalığı nedeniyle güvenlik sorunu yaşanabileceği, ayrıca başvurusunun 30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in (Ödül Yönetmeliği) 8. maddesinde sayılan ödüllendirilebilecek tutum ve davranışlarının tespit edilemediği belirtilmiştir. Başvurucu 10/7/2018 tarihli dilekçesi ile Kurulun sadece mahrem görüşme ödülüne yönelik değerlendirme yaptığını, diğer ödüllere yönelik talebini dikkate almadığını ileri sürerek Düzce İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyet başvurusunda bulunmuştur.

11. Hâkimlik 18/7/2018 tarihli kararıyla şikâyetin reddine karar vermiştir. Kararda; başvurusunun eşi ile mahrem görüşme ve diğer ödüllerden yararlanma talebinde bulunduğu, ancak Ödül Yönetmeliği hükümleri dikkate alındığında ödüllendirme için hükümlünün iyi hâl sergilemesi ve İnfaz Kurumunun fiziki yapısı, personel ile diğer imkânlarının buna uygun olması gerektiği, sonuç olarak Kurul kararının usul ve yasaya uygun olduğu belirtilmiştir.

12. Hâkimlik kararına yapılan itiraz, Düzce 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/9/2018 tarihli kararıyla reddedilmiş ve nihai karar 12/10/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 7/11/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "*Ödüllendirme*" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlüler, kurum içindeki veya dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak teşvik esaslı ödüllerden yararlandırılabilirler.

(2) Bu madde hükümleri, çocuk hükümlüler için de geçerlidir.

(3) Hükümlülere verilebilecek ödüller şunlardır:

a) Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan evli hükümlüler, en geç üç ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmidört saate kadar eşleri ile kurum veya eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde görüştürülebilir.

b) Çocuk hükümlülere, en geç iki ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmidört saate kadar ana ve babasıyla veya vasisiyle kurum ya da eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın aile görüşmesi yaptırılabilir.

c) Haftalık ziyaret süresi iki saate kadar uzatılabilir.

d) Kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yaptırılabilir.

e) Üst üste kullanılmayan en fazla üç haftalık ziyaret süresi toplu olarak kullanılabilir.

f) Haftalık telefonla görüşme süresi veya sayısı iki katına kadar artırılabilir.

g) Sosyal, kültürel veya sportif etkinliklerden öncelikli veya daha uzun süreli yararlanmaları sağlanabilir.

h) Haftalık harcama miktarı yarı oranında artırılabilir.

ı) Tek kişilik odalarda televizyon bulundurma imkânı verilebilir.

j) Hediye verilebilir.

k) Takdir belgesi veya tavsiye mektubu verilebilir.

(4) Ödüllendirme sisteminin usul ve esasları ile bu ödüllerden yararlanmanın kapsam ve şartları, suç türleri dikkate alınarak yönetmelikle belirlenir."

15. 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) "Ödüllendirme" kenar başlıklı 159. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kurum içindeki veya dışındaki genel durumları, iyileştirme etkinliklerine ilgileri ve uyumları, kurum düzenine karşı tutumları, kendilerine verilen işlerdeki gayretleri gibi beklenen davranış ve tutumları gösteren hükümlülere teşvik esaslı ayrıcalıklar tanınır."

16. Tüzük'ün "Ödüllendirilecek tutum ve davranışlar" kenar başlıklı 160. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlülerin ödüllendirilecek tutum ve davranışları şunlardır:

- a) Katılması gereken iş, eğitim, öğretim ve benzeri faaliyetlerde devamsızlığı bulunmamak,*
- b) Davranışları ile arkadaşları ve çevresine iyi örnek olmak,*
- c) Kurum içi ve dışındaki spor, sanat, kültür ve sosyal faaliyetlerde veya yarışmalarda başarı göstermek,*
- d) İyileştirme faaliyetlerinde gösterdiği davranışlarla bu çalışmalara katkı sağlamak,*
- e) Kurumun araç, gereç ve donanımlarını koruma ve kullanmada örnek olmak,*
- f) Sağlık ve güvenlik konularında örnek tutum ve davranışlar içerisinde olmak."*

17. Ödül Yönetmeliği'nin "*Tanımlar*" kenar başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Yönetmelikte geçen; ...

ç) Kurul: İdare ve Gözlem Kurulunu, ... ifade eder."

18. Ödül Yönetmeliği'nin "*Temel ilkeler*" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili olarak aşağıdaki ilkelere uyulur:

a) Hükümlü ve tutukluların ödüllendirilmesi ile ulaşılmak istenen temel amaç; bu kişilerin yeniden sosyalleşmesini sağlamak suretiyle insan haklarına saygılı, hukukî ve toplumsal kurallara bağlı bireyler olmalarını teşvik etmektir.

b) Hükümlü ve tutuklulara; ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî görüşleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konuları yönünden ayırım yapılamaz ve sırf bu nedenlerle ayrıcalık tanınmaz.

c) Hükümlü ve tutuklulara ödül verilirken bunların bir hak değil, teşvik esaslı ayrıcalık olarak verilebileceği göz ardı edilemez.

ç) Hükümlü ve tutuklulara; işledikleri suçun türü, koşullu salıverilme tarihi, kişise, özellikleri ve ihtiyaçları, bedensel ve psikolojik yapısı, eğitim durumu ve mesleği göz önünde bulundurularak en uygun ödül verilir ve bu karar ilgiliye bildirilir.

d) Ödüllendirmede; kurumun fizikî yapısı, personel sayısı, malî ve sosyal imkânları ile mevcut doluluk durumu dikkate alınır.

e) Hükümlü ve tutuklulara, gerekli şartları taşımaları hâlinde aynı anda birden fazla ödül verilebilir.

f) Aynı odada kalan veya ortak etkinliklere katılan hükümlü ve tutuklulara, gerekli şartları taşımaları hâlinde birlikte yararlanabilecekleri bir ödül verilebilir.

g) *Hükümlü ve tutuklular hakkında disiplin soruşturmasına başlanması veya ödüllendirilen tutum ve davranışlarının ortadan kalkması hâlinde ödüllendirme kararı Kurul tarafından derhâl geri alınır ve bu karar ilgiliye tebliğ edilir.*

ğ) *Hükümlü ve tutuklular, kuruma kabul işlemleri sırasında bu Yönetmelikte yer alan düzenlemeler hakkında bilgilendirilir."*

19. *Ödül Yönetmeliği'nin "Ödül türleri" kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:*

"Hükümlü ve tutuklulara;

a) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki evli hükümlü ve tutuklulara, kurum personelinin yakın nezareti olmaksızın eşleri ile mahrem görüşme,

b) Haftalık açık veya kapalı ziyaret süresini uzatma,

c) Kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yapma,

ç) Üst üste kullanılmayan ziyaret sürelerini toplu olarak kullanma,

d) Haftalık telefonla görüşme sayı veya süresini artırma,

e) Sosyal, kültürel veya sportif etkinliklerden öncelikli ve daha uzun süreli yararlanma,

f) Haftalık harcama miktarını yarı oranında artırma,

g) Tek kişilik odada televizyon bulundurma,

ğ) Hediye,

h) Takdir belgesi,

ı) Tavsiye mektubu,

ödülü verilebilir."

20. *Ödül Yönetmeliği'nin "Ödüllendirilebilecek tutum ve davranışlar" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:*

"(1) Disiplin cezası almamış veya kaldırılmış hükümlü ve tutuklulardan aşağıda sayılan tutum ve davranışların bir veya birkaçını sergileyenler, diğer davranış türlerine de açıkça aykırı davranmamaları hâlinde ödüllendirilebilir:

a) Tutum ve davranışları ile diğer hükümlü ve tutuklulara iyi örnek olmak,

b) İyileştirme faaliyetlerine geçerli mazeret dışında sürekli ve etkin bir şekilde katılarak kişisel gelişim göstermek,

c) İş, eğitim ve öğretim faaliyetlerine geçerli mazeret dışında sürekli katılarak üstün başarı göstermek,

ç) Kurumdaki kişisel ve ortak kullanım alanları ile bu yerlerde bulunan eşyaların temizlik, düzen ve korunmasına azami özen göstermek,

d) Kurum içi ya da dışındaki sosyal, kültürel veya sportif faaliyetlere sürekli ve etkin bir şekilde katılarak kişisel gelişim göstermek,

e) Kurum işleyişini sürdürmek için gerekli olan kurum iç hizmetlerinin yerine getirilmesinde istekli olmak ve üstün gayret göstermek,

f) Uyuşturucu, alkol veya sigara bağımlısı olup da bu bağımlılıktan kurtulmak için kurumca yürütülen eğitim veya tedavi programlarına katılarak bu konuda gelişim göstermek,

g) Kurum asayiş ve düzenini tehlikeye düşürebilecek hukuka aykırı bir eylemin ortaya çıkarılmasını sağlamak."

21. Ödül Yönetmeliği'nin "Ödüllendirmede yetkili merci" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü ve tutukluların ödüllendirilmesi ile verilecek ödülün türüne, sayısına, süresine veya geri alınmasına Kurul tarafından Ek-1'de yer alan form doldurulmak suretiyle karar verilir."

22. Ödül Yönetmeliği'nin "Ödüllendirme usulü" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kurul, resen veya kurumda görev yapan servislerin teklifi üzerine ilgililerin ödüllendirilmesine karar verebilir.

(2) Kurul, ödül verilecek hükümlü ve tutukluları ayda en az bir kez yapacağı toplantıda oy çokluğuyla kararlaştırır ve ödülün niteliğine göre uygun şekilde ilgililere bildirir..."

23. Ödül Yönetmeliği'nin "Eş görüşmesi ödülü" kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"(1) Kapalı ceza infaz kurumundaki hükümlü ve tutuklulara, en geç üç ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmi dört saate kadar eşleriyle kurumun bu tür ziyaretler için ayrılan bölümünde ve personelin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde eş görüşmesi ödülü verilebilir."

24. Ödül Yönetmeliği'nin "Eş görüşmesi ödülü ile ilgili genel hükümler" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"(1) Eş görüşmesi için kuruma gelen ziyaretçilerden; Türk vatandaşı olanların Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını içeren resimli bir kimlik belgesini, yabancı uyruklu olanların ise pasaport veya yerine geçebilecek bir kimlik belgesi ile birlikte hükümlü veya tutuklu ile evli olduğunu ispatlayan Türkçe tercüme edilmiş resmî onaylı belgeyi göstermesi zorunludur.

(2) Kurul, her bir ödüllendirme kararı ile bir kez eş görüşmesi ödülü verebilir.

(3) Cinsel saldırı, cinsel istismar veya aile içi şiddet suçu işlemiş hükümlü ve tutuklular ile eş görüşmesi ödülü verilmesinin hükümlü, tutuklu veya eşi açısından riskli görüldüğü diğer durumlarda kurumda bulunan veya başka kurumlardan temin edilen psiko-sosyal yardım servisi personeli eşlerle öncelikle ayrı ayrı görüşür. Gerekli hâllerde

eşlerle birlikte de görüşme yapılabilir. Görüşme sonucunda hazırlanacak değerlendirme raporunun Kurul tarafından dikkate alınması zorunludur.

(4) Aynı kampüs veya kurumda barındırılan hükümlü veya tutuklu eşlerin bu ödülden yararlanmaları için her ikisi hakkında da ayrı ayrı ödüllendirme kararı verilmesi gerekir."

B. Uluslararası Hukuk

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "*Özel ve aile hayatına saygı hakkı*" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre özel hayata saygı hakkı, özel bir sosyal hayat sürdürmeyi, yani kişinin sosyal kimliğini geliştirme hakkı anlamında bir *özel hayatı* güvence altına almaktadır. Bu yönü ile birlikte değerlendirildiğinde bahsi geçen hak, ilişki kurmak ve geliştirmek üzere çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını da içermektedir (*Özpinar/Türkiye*, B. No: 20999/04, 19/10/2010, § 45; *Oleksandr Volkov/Ukrayna*, B. No: 21722/11, 9/1/2013, §§ 165-167; *Niemietz/Almanya*, B. No: 13710/88, 16/12/1992, § 29).

27. AİHM'e göre hükümlü ve tutuklular Sözleşme kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (*Hirst/Birleşik Krallık (No. 2)*, B. No: 74025/01, 6/10/2005, § 69). Suçun mahiyeti haklı gösteriyorsa bir tutuklunun özel bir hapisane rejimine veya sınırlayıcı ziyaret düzenlemelerine tabi tutulması onun Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki hakkına müdahale teşkil eder, ancak kendiliğinden bu hakkın ihlali anlamına gelmez (*Vlasov/Rusya*, B. No: 78146/01, 12/6/2008, § 123).

28. AİHM, ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahkûmların haklarına sınırlama getirilebileceğini kabul etmiştir. Ancak bu durumda dahi hükümlü ve tutukluların haklarına yönelik herhangi bir sınırlama makul ve ölçülü olmalıdır (*Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 5947/72, 25/3/1983, §§ 99-105).

29. AİHM'e göre hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (*Messina/İtalya (No. 2)*, B. No: 25498/94, 28/9/2000, § 61; *Ouinan/Fransa (k.k.)*, B. No: 13756/88, 12/3/1990; *Kučera/Slovakya*, B. No: 48666/99, 17/7/2007, § 127). Bu hakka getirilen sınırlamalar, suç ve düzensizliğin önlenmesi için güvenlik nedeniyle uygulamaya konulmuş olsa da haklı bir gerekçeyle dayanmalıdır (*Gülmez/Türkiye*, B. No: 16330/02, 20/5/2008, § 46).

30. AİHM'e göre tutulma, doğası gereği özel hayat ve aile hayatı üzerinde birtakım sınırlandırmalara yol açsa da yakın aile üyeleriyle etkili ilişki kurmasına ceza infaz kurumunca imkân sağlanması, mahpusun aile hayatına saygı hakkının önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Ancak mahpusun dış dünya ile bağlantı kurmasını kontrol altına almaya yönelik birtakım tedbirler alınması tek başına sözleşmeyi ihlal etmemektedir (*Aliev/Ukrayna*, B. No: 41220/98, 29/4/2003, § 187). AİHM 2003 yılında verdiği *Aliev/Ukrayna* kararında, bazı Avrupa ülkelerinde eşle mahrem görüşmenin kolaylaştırılması suretiyle ceza infaz kurumu koşullarının iyileştirilmesi yönünde reform çalışmalarının yapıldığını vurgulamakla birlikte mahrem görüşme talebinin reddedilmesinin anılan tarihteki koşullar bağlamında Sözleşme'nin 8. maddesinin ikinci fıkrası anlamında ceza infaz kurumunun düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi amaçları çerçevesinde haklı görülebileceğini kabul etmiştir (*Aliev/Ukrayna*, § 188). AİHM anılan kararında bu gerekçeyle başvuruçunun eşle mahrem görüşme talebinin reddedilmesinin ölçülü bir müdahale olduğu sonucuna ulaşmıştır (*Aliev/Ukrayna*, § 189).

31. AİHM'in 2013 yılında verdiği *Varnas/Litvanya* (B. No: 42615/06, 9/7/2013) ve 2015 yılında verdiği *Costel Gaciu/Romanya* (B. No: 39633/10, 23/6/2015) kararlarında da mahrem ziyarete ilişkin olarak bu görüşünü devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Anılan kararlarda AİHM, Sözleşme'ye taraf devletlerden yarısından fazlasının eşle mahrem ziyareti kabul ettiğini vurgulamıştır. Fakat AİHM mahrem görüşmeyle ilgili bu evrime rağmen henüz Sözleşme'nin devletlere mahrem görüşmeyi düzenleme yükümlülüğü yüklediği biçimde yorumlamadığının altını çizmiştir. AİHM bu nedenle mahrem görüşmenin, devletlerin bireylerin ve toplumun gelişimini ve ihtiyaçlarını gözetmek suretiyle Sözleşme'yle uyumu sağlamak gayesiyle atacağı adımları belirlerken geniş takdir marjına sahip buldukları bir alan olduğunu belirtmektedir (*Varnas/Litvanya*, § 109; *Costel Gaciu/Romanya*, § 50).

32. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevleri Kuralları Hakkında REC (2006) 2 sayılı tavsiye kararının hükümlü ve tutukluların dış dünya ile ilişkilerine dair kısmı şöyledir:

"Dış Dünya ile İlişki

24.1. *Mahpusların mümkün olabilen sıklıkta mektup, telefon veya diğer iletişim vasıtalarıyla aileleriyle, başka kişilerle ve dışarıdaki kuruluşların temsilcileriyle haberleşmelerine ve bu kişilerin mahpusları ziyaret etmelerine izin verilmelidir.*

24.2 *Devam etmekte olan bir ceza soruşturması, emniyet, güvenlik ve düzeninin muhafaza edilmesi, suç işlenmesinin önlenmesi ve suç mağdurunun korunması için gerekli görülmesi halinde, haberleşme ve ziyaretlere kısıtlamalar konabilir ve izlenebilir. Ancak adli bir merci tarafından konulan özel kısıtlamalar da dahil olmak üzere, bu tür kısıtlamalar yine de kabul edilebilir asgari bir iletişime izin vermelidir.*

24.3. *Ulusal hukuk, mahpuslarla iletişim kurması kısıtlanamayacak olan ulusal ve uluslararası kuruluşları belirlemelidir.*

24.4. *Ziyaretler için yapılan düzenlemeler, mahpuslara aile ilişkilerini mümkün olduğunca normal bir düzeyde sürdürmelerine ve geliştirmelerine izin verecek bir tarzda olmalıdır.*

24.5. *Cezaevi yetkilileri, dış dünyayla yeterli bir iletişim sürdürmelerinde mahpuslara yardım etmelidirler ve bunun için onlara uygun destek ve yardım sağlamalıdır...."*

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Mahkemenin 6/2/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

34. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucu, İnfaz Kurumunda farklı suç gruplarındaki hükümlü ve tutuklulara ödüllendirme hükümleri uygulanırken kendisine yirmi yedi aydır uygulanmamasının ayrımcılık olduğunu belirterek ailenin korunması hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. 2017/34600 numaralı başvuruya gönderilen Bakanlık görüşünde; ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahkûmların haklarına sınırlama getirilebileceğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca eş ile görüşme yaptırılmasının bir ödül olduğu, hükümlü ve tutuklulara ödül verilirken bunların bir hak değil teşvik esaslı ayrıcalık olarak verilebileceğinin gözardı edilemeyeceği, somut başvuruda İnfaz Hâkimliği ile Ağır Ceza Mahkemesinin talebi reddederken Kurul kararının ve kullanılan takdir yetkisinin usul ve yasaya uygun olup olmadığını değerlendirdiği, karardaki tespit ve sonuçların mevzuatta yer alan hükümlerin uygulanması niteliğinde olduğu, adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermediği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

37. Anayasa'nın "*Özel hayatın gizliliği*" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes ... aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. ... aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

38. Anayasa'nın "*Ailenin korunması ve çocuk hakları*" kenar başlıklı 41. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aile, Türk toplumunun temelidir ...

Devlet, ailenin huzur ve refahı ... için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

Her çocuk, ... yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir..."

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun bireysel başvuru formunda diğer ödül türlerinden bahsetmeksizin sadece mahrem görüşme ödülünden söz ettiği dikkate alındığında başvurunun aile hayatına saygı hakkı kapsamında ele alınması gerekmektedir.

40. Öte yandan eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri süren başvuru, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayırıcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir. Somut olayda başvuru, benzer olaylar ile kendi durumunun aynı olduğunu ortaya koyamadığı gibi kendisine nasıl bir ayırmacılık yapıldığına ilişkin açıklayıcı bir beyanda da bulunmamıştır. Bu nedenle başvuru ayırmacılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiası ayrıca incelenmemiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

42. Aile hayatına saygı hakkı Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınmıştır. Madde gerekçesi de dikkate alındığında resmî makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdi ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret edildiği görülmekte olup söz konusu düzenleme, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde korunan aile hayatına saygı hakkının Anayasa'daki karşılığını oluşturmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın 41. maddesinin -Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği- özellikle aile hayatına saygı hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerin değerlendirilmesi bağlamında dikkate alınması gerektiği açıktır (*Murat Atılgan*, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; *Marcus Frank Cerny* [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36).

43. Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatının sınırlanması hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Öte yandan hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların, aileleri ve yakınları ile temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevleri Kuralları Hakkında REC (2006) 2 sayılı tavsiye kararında da hükümlü ve tutukluların, aileleri ve başka kişiler ile dışarıdaki kuruluşların temsilcileri tarafından ziyaret edilmelerine izin verilmesi gerektiği belirtilmiştir (*Mehmet Zahit Şahin*, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Söz konusu tavsiye kararında, koşulların oluşması ve gerekli görülmesi hâlinde ziyaretlere kısıtlamalar konulabileceği, ancak bu tür kısıtlamaların kabul edilebilir asgari bir iletişime imkân tanıyacak nitelikte olması gerektiği ifade edilmiştir.

44. Aile hayatına saygı hakkının korunması çerçevesinde mahpusların ceza infaz kurumunda tutulmalarının kaçınılmaz ve doğal sonuçlarının gözetilmesi gerekmektedir. Buna

göre ceza infaz kurumunun güvenliği ve düzeni ile mahpusların aile hayatına saygı hakkının korunması arasında adil bir denge sağlanmalıdır (*Mehmet Koray Eryaşa*, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89).

45. Ceza infaz kurumlarının güvenliği ve düzeninin sağlanmasıyla sınırlı olarak mahpusların aile hayatlarının korunması için hangi tedbirlerin alınacağı ve bu tedbirlerin nasıl uygulanacağı konusunda kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda mahpusların aileleriyle açık ve kapalı ziyaret, mektupla ve telefonla haberleşme gibi imkânlarla yeterince sahip olup olmadıkları önem taşımaktadır. Aile hayatına saygı hakkı belirtilen asgari imkânlar dışında hükümlü ve tutukluların ayrıca eşleriyle mahrem görüşme yapmalarına imkân sağlanması şeklinde açık bir güvence sağlamamaktadır. Devlet mahrem görüşme imkânını düzenleyip düzenlememe konusunda geniş takdir yetkisine sahiptir.

46. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun'un 51. maddesi ile mahpuslara belirli koşulların yerine getirilmesi kaydıyla ve teşvik esasına dayalı olarak eşleriyle mahrem görüşme yapma imkânının tanındığı görülmektedir. Dolayısıyla kanun koyucunun hükümlü ve tutukluların aile hayatına saygı hakkının korunması kapsamında getirdiği bu güvencenin yerine getirilmesinde yukarıda değinilen adil dengenin sağlanıp sağlanmadığı belirlenmelidir.

47. Aile hayatına saygı hakkının korunması müdahalenin kanun dışı veya keyfi ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini de kapsamaktadır. Aile hayatına saygı hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda sağlandığından söz edilebilmesi için yargı makamlarının kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Bu zorunluluk idarenin kendisine tanınan takdir yetkisini objektif olarak kullanıp kullanmadığının ve keyfi veya olaya uygun düşmeyen bir değerlendirmede bulunup bulunmadığının yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilmesini gerektirmektedir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

48. 5275 sayılı Kanun'un 51. maddesinde mahpuslar için ödüllendirme sistemi düzenlenmiştir. Buna göre mahpuslar, ceza infaz kurumu içinde veya dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katılımları, ceza infaz kurumu düzenine karşı tutumları ile verilen işlerdeki gayretleri değerlendirilmek suretiyle Kanun'da sayılan teşvik esaslı ödüllerden yararlanabilmektedir. Ödüllendirme sisteminin usul ve esasları ile bu ödüllerden yararlanmanın kapsam ve şartları ise, suç türleri dikkate alınarak Ödül Yönetmeliği'nde belirlenmiştir.

49. Ödül Yönetmeliği'ndeki ilkelere göz atılacak olursa öncelikle ödüllendirmenin bir hak değil teşvik esaslı ayrıcalık olduğu, ödüllendirmede ceza infaz kurumunun fiziki yapısı, personel sayısı, malî ve sosyal imkânları ile mevcut doluluk durumunun dikkate alınacağı anlaşılmaktadır. Öte yandan mahpusun ödüllendirilebilmesi için disiplin cezası almamış veya cezasının kaldırılmış olması, Ödül Yönetmeliği'nin 8. maddesinde belirtilen tutum ve davranışların bir veya birkaçını sergilemesi, diğer davranış türlerine de açıkça aykırı davranmaması gerekmektedir.

50. Kapsam dâhilindeki ödüllerden biri olan eşle mahrem görüşme, evli mahpusların en geç üç ayda bir kez olmak üzere üç saatten yirmi dört saate kadar eşleri ile

ceza infaz kurumu veya eklentilerinde personelin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde görüşmesine imkân tanıyan özel bir ziyaret türüdür.

51. 5275 sayılı Kanun'un 51. maddesi ödüllendirme konusunda karar alma yetkisini Kurula tanımıştır. Kurulun ödüllendirme konusunda kendisine tanınan takdir yetkisini kullanırken mahpusun kişisel özelliklerini, tutum ve davranışlarını, İnfaz Kurumunun imkânlarını ve güvenliğini de gözönünde bulunduracağı kuşkusuzdur.

52. Somut olayda başvurunun ödül talebini ilettiği kamu makamları, İnfaz Kurumunun kapasitesi, mevcudu, fizikî yapısı ve personel sayısı gibi unsurları dikkate alarak öncelikle ceza infaz kurumunun güvenliği yönünden değerlendirme yapmıştır. Kamu makamları ayrıca başvurunun İnfaz Kurumundaki tutum ve davranışları ile kişisel hâllerini de dikkate almış, sonuçta mahrem görüşme ödülünün verilmesine ilişkin olumsuz kanaate varmıştır. Öte yandan şikâyet yoluyla İnfaz Hâkimliğine yapılan başvuru üzerine başvurunun öznel durumu ve mevzuattaki ödüllendirme koşulları değerlendirilmek suretiyle ödül verilmemesi yolundaki Kurul kararları hukuka uygun bulunmuştur. Bu durumda ödüllendirme konusunda geniş takdir yetkisine sahip olan kamu makamlarınca verilen kararlara dayanak yapılan gerekçenin keyfilik içerdiği, konuyla ilgili ve yeterli olmadığı söylenemez.

53. Mahrem görüşmenin mahpusların aile hayatlarını sürdürmeleri bakımından her hâl ve koşulda tanınması gereken, mahpuslar için aile hayatına saygı hakkının olmazsa olmaz bir unsuru olmadığı AİHM tarafından da kabul edilmiştir. Bununla birlikte mahrem görüşme, ödül mahiyetinde ve belli koşullara tabi olan bir imkân olarak düzenlenmiştir. Somut olayda başvurunun bu imkândan yararlanma talebinin olayın koşullarına göre makul ve kabul edilebilir nedenlere dayalı olarak reddedildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurunun açık ve kapalı ziyaret, mektup ve telefonla haberleşme gibi aile bağlarını canlı tutan diğer imkânlardan yararlanmadığı yönünde iddialarının bulunmadığının da altı çizilmelidir. Bu durumda, mahrem görüşme yapma talebi uygun görülmeyen başvurunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olduğundan başvurunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

Başvuru Numarası : 2018/33588

Karar Tarihi : 6/2/2020

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/2/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ